

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasiło

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 2.

Ljubljana, 15. prosinca 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Peter Gross — Zagorje: Katerih napak naj se učitelj pri vzgoji šolske mladine izogiba, da doseže svoj namen? — Ivo Trošt — Razdrto: O strahovih. — Marija Šerc — Domžale: Učiteljica tovarišici ob nastopu službe. — J. Marn: Knjiga Slovenska v XIX. veku. — Književnost. — Dopisi: Iz kamniškega okraja. — Iz Šent-Jernca. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnštva in uredništva.

Katerih napak naj se učitelj pri vzgoji šolske mladine izogiba, da doseže svoj namen?

Učitelj ima lepo, a veliko nalogo, ne samo poučevati izročene mu otroke, marveč tudi odgojevati, da bodo kot pametni in nravni ljudje, sebi in drugim v srečo in prid, in po tem težavnem zemeljskem potovanji tudi srečno dospeli na oni svet. To namreč je namen dobre vzgoje. O vzgoji mladine se ravno v novejšem času toliko govori in piše, kakor malokdaj popred. In ravno to naj učitelja vzpodbuja, da svojo pozornost in skrb obrača posebno na dobro vzgojo mladine. Da bo pa mogel ta svoj namen doseči, ozirati se mu je pa tudi na razne opovire, katere mu pot do njega zastavljajo, kakor so med drugimi človekova narava v otroku, nebrižnost nekaterih roditeljev in napósled nekatere svoje napake, ako se jih ne izogiblje.

Prva napaka bi bila v moralnem oziru, ko bi učitelj ne bil vselej dosti značajan in veren mož in bi ne vzgajal svojih učencev v lepi vzajemnosti njih roditeljev, kakor tudi svojih predstojnikov, ter bi v svo-

jem življenji in zunanjem vedenji ne bil odsvit tega, kar v šoli uči in priporoča. Kdo izmed nas ne vé, da ne samo dobri roditelji, marveč čestokrat tudi taki, ki sami ne znajo vzgojevati, vendar učiteljevo vedenje ostro sodijo, ako se ne ujema s tem, kar on uči. Takega učitelja bi se jeli roditelji otrok ogibati, nanj mrzeti ter bi mu svojo ljubav in naklonjenost odtegnili. Pri otrocih pa, ki imajo za vse take reči dober vid, izgubil bi potrebno spoštovanje in namesto da bi ga slušali z vso udano ljubeznijo, storili bi to le iz strahu pred kaznijo. In ne dosti, da bi bili otroci za njegove besede malomarni, marsikateri bi se tega dúha navzel; kajti učitelj vzgaja več s svojim vzgledom kakor pa še s tako izbranimi besedami.

Z ozirom na učiteljev pedagogični takt pa bi bila drugič napaka, ko bi učitelj preveč govoril. Prepogosto in mnogo govorjenje jemlje učiteljevim besedam moč in veljavo. Tudi si otroci vsega, kar uči in

priporoča, ne morejo zapomniti ter se ga naveličajo poslušati in postanejo za njegove besede malomarni. Vrh tega postanejo otroci vsled vzgleda sami nehoté preveč zgovorni, če ne blebetavasti in brezmiselni. Poznal sem gostobesedne otroke, a po njih spoznal tudi njih roditelje, še predno sem dosti občeval z njimi. In ker ima sedanji svet tako več besed nego moštva, treba se je učitelju te napake posebno izogibati in otroke napeljovati, da bodo več mislili in delali, nego govorili.

Tretjič učitelj ne bodi previhravast. Ako bi učitelj pri govorjenji nekako vnet z rokama mahal, kakor da bi s tem hotel svojim besedam več veljave dati, ako bi se z vsem životom sem in tja kretal, po šolski izbi prehitro hodil, ali celó z ного ob tla in z roko ob mizo udarjal, tedaj bi ga učenci od početka začudeno in plašno gledali in opazovali, pozneje pa se mu za hrbtom posmehovali. Tako kretanje se ne ujema z resnobo in veljavo učiteljevo.

Četrtrič učitelj ne bodi lahkomišljen pri svojem poslu, kakor tudi pri delu in vedenji učencev. Ako bi učitelj le ukazoval, a se le malo zmenil, izpolnjujejo li učenci njegove ukaze; ako bi le žugal, a žuganja ne izpolnil; ako bi dal učencem kaj na pamet se naučiti, pa bi potem njih pripovedovanje iz spomina le površno poslušal; ako bi pisne izdelke učencev le redko, pa še takrat površno pregledoval in primernih opazek ne dajal, kazal bi, da mu je za vse to malo resnice in učenci bi jelj o njem zaničljivo soditi in bi se s časom tudi oni polénili in se za vse to čez dalje menj zmenili.

Petič učitelj ne ravnaj v svojem poslu prehitro in nepremišljeno. Hlastnost se ne ujema s premišljenostjo in prehitrost rodi površnost. Učitelj uči mladino za življenje, in zato je treba, da to, kar uči, uči temeljito. Kateri pa je v svojem dejanji pre-nagel, ne more skrbeti za temeljit pouk in za privado, ampak gleda le na to, da pride tako hitro kakor more do konca namere, katero si je postavil za prebavo tvarine. Pre-

hiter učitelj pa tudi v disciplini ali ustrahovanji dela bolj brez premisleka; časih vsako napako in vsak pregrešek učencu pregleda, drugič zopet brez mere in v neprilicnem času graja in kaznuje, kakor mu ravno pride na misel. S tem pa, da ravna tako nespametno in nepravilno, kaže, da ne postopa duševnemu razvitku mladine primerno in mladino le zbega in opláši, da sama ne vé, pri čem je, ter ji s takim pre-naglim in brez-taktnim vedenjem ogreni veselje do nauka in šole.

Šestič učitelj ne bodi preoster in pretrd. Mnogo je takih ljudij, kateri menijo, da je treba mladino le vedno ostro vzgojevati; a takšni s trdim in vedno osornim ravnanjem otroška srca sebi odtujujejo, nikakor pa si jih ne pridobé in nasé ne navežejo. Koliko je takih roditeljev, ki imajo od šole ta krivi pojem, da se v nji le tépe in sploh trdó ravná. Kadar mali otrok doma ne sluša, brž se mu reče: „Le čakaj, te bomo dali pa v šolo, tam boš drugače tepen!“ S trdobo in ostrostjo se vzame mladini ljubezen in udanost do gojitelja. Se vé, da je treba tu poznati različno nprav otroško, da se ravná tej primerno in previdno in s pravo mero, zdaj resno in ostro, zdaj z ljubeznijo in prizanesljivostjo. Sosebno je treba previdnosti pri mehkočutnih že pokaženih otrocih; ker pri takih se s preostrim ravnanjem njih ljubezen in udanost rada izpremeni v mrzlotu in tiho sovraštvo. Še rajni Slomšek je rekel, da učitelj, ki svoje solce trinoško strahuje, je podoben toči, ki mlado setev pobije; njegova setev ne prirodi dobrega sadú.

Sedmič se učitelj varuj lenobe in popustljivosti. Lenoba pri vzgoji ima jednake slabe nasledke, kakor lenoba kmetovalčeva pri njegovem polji, ali lenoba gospodinje pri njenem gospodinjstvu. Vsled učiteljeve lenobe postanejo učenci nepridni in zanikrni v prihajanji v šolo, so neredni pri svojem opravilu in leni in brezskrbni za učenje in lepovednost. Kaj naj si misli šolska mladina od takega učitelja, kateri sam ne prihaja redno in o pravem času v šolo, ki je pri poučevanji sam razmišljen ter med

tem, da učenci pišejo, tudi on kake uradne spise dela ali celó kak časnik bere. Taki vzgledi lenobe in nebrižnosti bi kaj slabo vplivali na učencev redno prihajanje v šolo, kakor tudi na ljubezen do pouka in šole sploh. Da, slabo bi vplivali tudi na gojenčovo poznejše življenje.

Osmič se učitelj varuj utruja in nezadovoljnosti pri svojem stanu. Učitelju, ki je slabeje plačan nego njegovi sotrudniki ter je katerikrat pri svoji pridnosti preziran, prigodi se lahko, da se čez čas utruja in da postane s svojim stanom nezadovoljen. To se lahko primeri mlademu učitelju, ki pride ves vnét za šolo na novo težko pričakovano službo, pa kmalu uvidi, da ni vse tako, kakor si je on v svojih mislih úpe koval, ter vrhu tega, da je slabo plačan in se njegova pridnost malo pripozna, delajo mu še takšni roditelji, koji sami niso pridno hodili v šolo, marsikatere opovire, da ne doseže pri otrocih zaželjenega uspeha. V takih okolščinah naj učitelj misli, da tudi nobeno drevo ni na mah posekano: a z vztrajnostjo se s časom vse doseže. In ako bo v očigled vseh opovir v marljivosti vztrajal in previdno ravnal, pridobil si bo s časom tudi srca tistih, ki so se za šolo malo brigali. S tem pa bo pridobil v šoli več uspeha, pri roditeljih pa zasluženega priznanja. Poznam učitelja, ki je imel ob draginji nekaj čez dve sto goldinarjev letne plače, a je dočakal vender časa, ko je najnižja plača čez štiri sto goldinarjev. Učitelj, kateri bi se preveč udal nezadovoljnosti, postal bi čmeren, siten, malomaren in mrzel za svoj vzvišeni poklic; jel bi iskati zadoščenja v sebi neprimernih družbah, katere bi ga odvrnile od pravega pota. S tem pa bi dajal slab vzgled sebi izročeni mladini, in bi nikakor ne dosegel ne pravega uspeha vzgoje, niti svojega upa boljše prihodnosti.

Devetič se učitelj varuj togote in premalo potrpežljivosti pri svojih učencih. Vzgoja različnih otrok po njih duševni zmožnosti in volji prizadene učitelju marsikatere sitnost in bridkost in on se mora mnogo zatajevati, premagovati in v potrpljenji

vaditi. Vzgojitelj, katerega vsaka malenkostna napaka vedno žive mladine spravi v nejevoljo, se prav lahko prenagli, da prestopi pravo mejo resnice in pravice. Kehr pravi: „Učitelj naj se pri napakah mladine vpraša: „Odkod izvira ta napaka? Kako sodi in misli otrok o napaki in kazni? Je li otrok o moji pravičnosti prepričan? Učitelj, ki ne ravná po teh vprašanjih, šteje se sicer sam za najpravičnejšega možá, mladina pa si ga misli kot brezsrčnega trinoga“. Dalje naj tudi pomisli na nasledke, katere bi si nakopal pri kaznovanji v jezi in togoti. Naj sad svojega truda mirno pričakuje; kajti mnogo je takih otrok, pri katerih se na videz učiteljev pouk ni prijel, a v njih poznejšem življenji se vidi, da se dober kal, ki mu je bil v šoli v srce vsejan, šele zdaj razvija in sad rodi.

Desetič učitelj ne preziraj nekaterih otrok zavoljo njih slabe zmožnosti ali celo vnanjosti in ubožstva, ampak njegova očetovska ljubezen in skrb za njih blagor naj bo za vse jednakomerna. Ako je otrok slaboumen, naj ima potrpljenje ž njim; ako pa je ubožen, naj misli, da to ni otrokova krivda in da je največ najučenejših mož ravno iz ubožnega stanu prišlo na vzvišeno mesto. Kadar dela učitelj razliko med učenci, tedaj se tisti, kateri mislijo, da imajo pri njem kako prednost, radi prevzamejo, začnó druge zaničevati, postanejo prilizni in neznačajni in se vrhu tega na ta račun polenijo. Drugi pa, ki so prezirani, postanejo žalostni, malosrčni, nezaupljivi na učiteljevo pravičnost in njih otročje zaupanje in ljubezen se izprevrže v tiho mržnjo in sovraštvo, katerih še v poznejšem življenji do njega ne izgubé. Mnogokrat se je že kak odrastel človek o pristranosti svojega nekdanjega učitelja nepovoljno izrazil.

Jednajstič učitelj ne bodi do šolske mladine predomač in prešaljiv. Prav je, da se vzgojitelj k otrokom skloni, a ne, da bi se med nje ponižal, ampak da bi jih k sebi povzdignil in ročne storil za višji namen. Učitelj, kateri bi se tako spozabil, da bi se z učenci katerikrat pokratkočasil,

izgubil bi v njih očeh tisto veljavo, katero mora kot njih voditelj imeti, da ga slušajo. Vsled take njegove slabosti bi mu oni s časom takorekoč čez glavo vzrastli; postali bi svojeglavni in trnasti in on bi s kaznijo ne dosegel tega, kar bi bil dosegel z vedno resnim, a vendar ljubeznivim vedenjem proti njim.

Dvanajstič učitelj ne bodi nestanovitni in nedosleden. Kjer ni stanovitnosti, tudi ni doslednosti in reda. Kjer učitelj zahteva od svojih učencev danes tako, jutri drugače, zbeiga s tem otroke, da ne vedó, kaj je pravo in pri čem da so. Tako stanje je za učence kaj mučno in sitno. Ker učenci pri učitelji ne najdejo doslednosti in gotovosti, postanejo tudi oni spremenljivi ter se ne držé ne reda, ne postave. Taki otroci so tudi v svojem poznejšem življenji nestanovitni, a tudi nesrečni, ker napósled izgubé vse veselje do svojega poklica in kar tje v en dan živé.

Trinajstič učitelj ne bodi preveč v sé zamišljen in nepazljiv. Ako je učitelj preveč v sé zamišljen, da ne vidi, kaj se po šoli godi, otroci hitro opazijo, koliko mu je mar na tem, kaj oni počno med poučevanjem. postanejo brezskrbni in se začno skrivaj igrati, šepetati in eden drugemu nagajati. Da je učitelj sam v sé zamišljen, so dostikrat krive domače skrbi in razmere. A te mora on še pred šolsko izbo od sebe stresti in si misliti: „Sam sem si učiteljski stan izvolil, tedaj je šola moj poklic in moja dolžnost; za to sem plačevan pa tudi odgovoren, torej moram šolski čas vestno v prid šolske mladine porabiti“. Včasih pa je njegove zamišljenosti in tudi razmišljenosti krivo slabo pripravljanje na šolske ure, da si šele v šoli

dela črtež in osnutek za poučevanje. A to je potrata druzega časa. Učitelj si mora že doma sestaviti črtež o predavanji, da gre potem v šoli ročno, kakor navita ura, kajti živost mladine je nepotrpežljiva; ako nima precej pravilnega dela, postane nemirna in tega nasledek je kaznovanje, o katerem pa Dinter pravi, da izmed desetih otrok namenjenih kaznij jih učitelj devet sam zasluži.

Štirinajstič se učitelj ne vtikaj v domače stvari svojih sosedov ali pa sosesčanov. Prav je, da je učitelj uljuden in prijazen do vsacega, posebno če ga kdo vpraša za svet pri svojem gospodarstvu, kajti ako mu učitelj kaj pripomore k sreči in blagostanju, zadobi si s tem zaupanje pri družih. A varuje naj se biti za razsodnika med strankami, ker s tem si nakoplje zamero, sovraštvo in obrekovanje. In kjer roditelji čez učitelja zabavljajo, ondi ga potem tudi otroci ne spoštujejo in ne slušajo ter še druge otroke zoper njega pohujšajo. Da s tem njih vzgoja trpi slabe nasledke, je gotovo.

Petnajstič se učitelj varuj razprtije v domači hiši in nezloge s svojimi sotrudniki, in to že zarad vzgleda. Kjer je v domači hiši nezloga ali pa med učiteljskimi tovariši na jedni in isti šoli osebna mržnja in osebno nasprotje, ondi tudi vzgoja ni jednakomerna in dobra. Predno učitelj rešeta pogreške drugih, naj pomisli na svoje slabosti in to ga bo napeljalo, da bo živel mirno in v lepi zlogi, v šoli vzgojeval otroke v dobre kristjane in zveste državljane, s svojim vzglednim vedenjem pa tudi na odrasle ljudi blagonosno vplival in si nevenljivih zaslug pridobil. *Peter Gross — Zagorje.*

O strahovih.

I.

„Strah je nekaj, kar ni nič“, rekajo navadno izkušeni kmetski možje. Mi te trditve ne vzprejmemo kar brez ugovora, marveč poročemo, da strah kot subjekt res ni nič, provzročá pa v nas neko mrzkost, ker se nájdemo nekega zla. Ako nas v tem pričakovanji res

slučajno doleti kaj nenavadnega, takoj smo iz sebe, napeta domišljija gleda v nerazločni tmíni pošasti, duhove, in — morda celo vruga samega. Če že odraslega človeka (ne vsacega) tako nadleguje misel in vera v strahove, o kojih vé prav zagotovo, da jih ni,